

PETER BROWN: AZ EURÓPAI KERESZTÉNYSÉG KIALAKULÁSA

Peter Brown-nak, a Princeton University történészprofesszorának könyve az *Európa születése* című sorozatban jelent meg, mely hat európai könyvkiadó közös vállalkozása. A sorozat arra tesz kísérletet, hogy megértesse az olvasóval földrészüink egységtörekvéseit, belső viszályait, konfliktusait, ezzel is némiképp bepillantást engedve a jövő lehetséges történéseibe. A könyvsorozat főszerkesztője a híres francia tudós, Jacques Le Goff, komoly garancia arra, hogy e kísérlet jól sikerüljön.

Európa és a kereszténység, kereszténység és a pogányság — ezek a legtöbbet érintett témák. Az antik világ hanyatlása és a leendő (középkori) kereszténység kialakulása, megszilárdulása bontakozik ki lépésről lépésre, széles panorámáját nyújtva ezzel az európai történelem valószínűleg egyik legérdekesebb korszakának. A könyv elején (Kr. u. 200) még bártortalanok az új vallás lépései, s a régi világnak az agóniája olyan erős még, hogy képes nagyobb sebeket ejteni a kereszténység gyengébb részein (például a keresztényüldözések). Alig háromszáz oldallal később, ahol az első millennium korszakát mutatja be a könyv, azonban már egy győzedelmes vallás, és egy csúcspontját élő új világ köszön vissza a lapokról az olvasónak, ahol a határok már lezáródtak és keresztény államokban keresztény népek kormányzását, keresztény uralkodók gyakorolják. Brown többször visszatér híres katolikus szentekre (Szent Ágoston, Szent Márton, Remete Szent Antal, Szent Germanus, Szent Bonifác) és nagy hangsúlyt helyez cselekedeteikre, idézve a róluk szóló, hiteles írott forrásokat. Hittérítő munkájuk sikerességét a könyv írója elsősorban abban látja, hogy a térítésre váró nép számára „a kereszténységhez való megtérés mindenekelőtt azt jelentette, hogy megtértek a helyreállított Római Birodalom, csaknem isteni felségéhez, amelyet a kereszténység Egyetlen Istene szilárdított meg és védelmezett”. Figyelemre méltó Peter Brown azon feltevése is, hogy kereszténynek lenni a késő antik világban, de még inkább a 6-9. században, előkelőséget jelentett, s az elsősorban városban élő hívó keresztény polgárok számára nem volt annyira fontos a falusiak (*rustici* vagy *pagani*) megtérítése, akik „ősdi” ritusok-

ban, hitelét veszített babonákban (*superstitio*) hittek továbbra is. A könyv szerzője szerint idővel a falusiak kerestek alkalmat arra, hogy megtérjenek — beleolvastva a maguk kereszténységébe nagyon sok olyan ritust, amelyek a történelem előtti időkben gyökereztek, s amelyek a keresztény vallás gyors „beágyazódását” segítették elő a nagyobb tömegek számára. A megtért keresztény népek (például az írek és a britek) még így is azt gondolták, hogy „a kereszténység túlságosan értékes dolog ahhoz, hogy a barbárokra pazarolják...”.

A könyv legnagyobb erénye valószínűleg az, hogy sok témát új megvilágításba helyez, ezzel mintegy hangsúlyozva is, hogy az nem veszítheti el sohasem az aktualitását. Brown stílusa olvasmányos, a könyv kiváló összefoglaló munka. (*Atlantisz Könyvkiadó*, 1999)

PÁNCZÉL HEGEDŰS JÁNOS

FÉRFIÉVEK ELÉGIÁJA

Czigány György: Fél perc nyár
Válogatott és új versek

A két háború között szokásossá, sőt divatosá lett egy sajátos szóösszetétel, amelyet nagyon nem szerettem: „pap-költő”. Mécs, Sík, Harsányi s még egy sor kevésbé ismert név. Mert hát beszélünk-e orvos-költőről, tanár-költőről, jogász-költőről? A pap-költő azért volt tiszteletteljes, mert föltételezte az összetétel kiöltője és használója, hogy a nevezett eleve csak vallási kérdésekről szól, vagy ha nemcsak azokról is, ha bármiről is: vallásos mentalitással, sőt: céltartalommal. Mintha egyrészt a papnak, aki verset ír, eleve s közvetlenül csak vallásos szellemi, lelki, érzelmi megnyilvánulásai lehetnének, másrészt a költőnek, aki nem pap, nem lehetnének vallásos érzelmei, s ezekkel átjárt embert, természetet, élelet jelenítő művészi megnyilatkozásai.

Ma, midőn nem jelent „veszélyt”, legföljebb megcsontosodott agyú „aufklärísták”-nál fejcsóválást a religiózus érzés, vágy, létszemlélet, mint világszerte, nálunk is természetesen akár egyházközeliségűen, akár egyedien legyen is jelen az ilyen érzelmi formálódás, létmagyarázatvágy, életrendező princípium, természetesennek vesszük. Aki maga nem ilyen, annak is többdimenzióssá teheti látását, értelmezésvágyát, rendezésigényét.